

Kan systematisk uppföljning av utredningar enligt IBIC bidra till mer jämlika bedömningar och beslut?

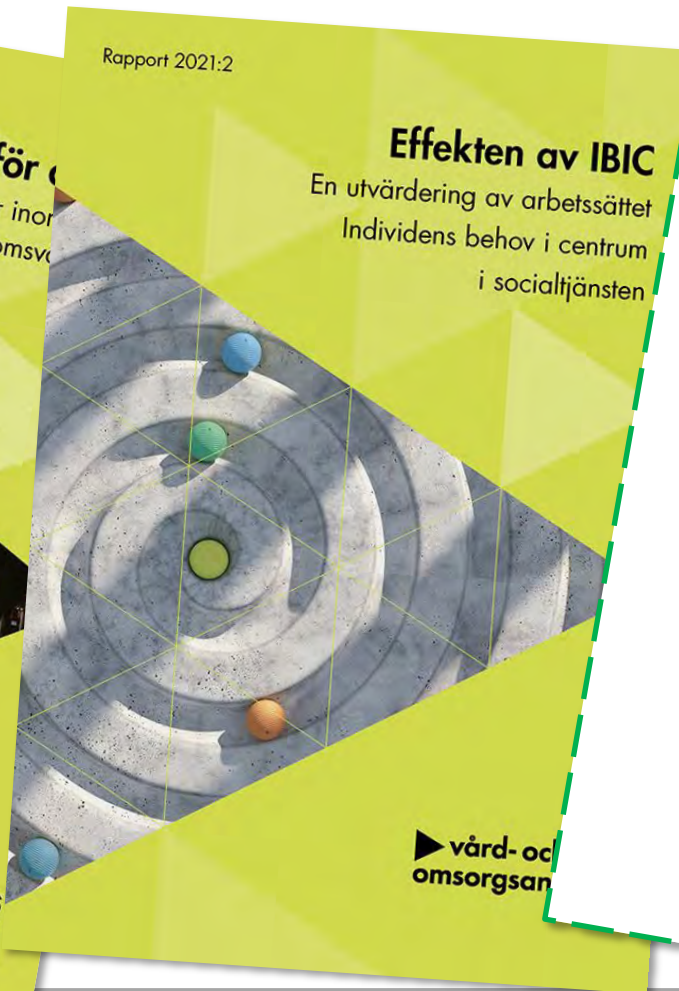
Birgitta Persdotter, lektor vid Karlstads universitet

Eva Hagbjer, utredare vid Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Socialchefsdagarna 2022-09-28

Bakgrund

Frågeställningar

- Hur påverkar IBIC möjligheten att undersöka omotiverade skillnader inom socialtjänsten och, i förlängningen, förutsättningarna för en kunskapsbaserad socialtjänst?
- Finns det skillnader mellan grupper av individer eller mellan kommuner i utredningar och beslut om insatser från socialtjänsten?
- Är eventuella skillnader omotiverade?

När är en skillnad omotiverad?

Kriterier vid beslut om insatser (Lika läge för alla 2018)

Omotiverade skillnader är skillnader som inte kan förklaras av:

- *Skillnader i personens behov*
- *Skillnader i inställning eller samtycke hos personen eller hens vårdnadshavare som socialtjänsten ska beakta*
- Behovet kan och ska tillgodoses på annat sätt

Kriterier under utredningens genomförande

- Skillnader som ryms inom kommunens självstyre eller handläggares professionella handlingsutrymme, förutsatt att de inte påverkar personens möjlighet att få sina behov tillgodosedda

Kriterier för delaktighet

- Personens funktionsnedsättning begränsar möjligheten att vara delaktig, trots omfattande insatser för att göra utredningsprocessen tillgänglig

Metod

- Rapporten är baserad på en forskningsstudie som genomförts av universitetslektor Birgitta Persdotter vid Karlstad universitet på uppdrag av Vård- och omsorgsanalys
- 1 318 förstagångsutredningar enligt IBIC
 - 275 LSS
 - 1 020 SoL, varav cirka 1/4 socialpsykiatri och 3/4 äldreomsorg
- 14 kommuner från 5 län
- 200 handläggare medverkat i datainsamlingen och fyllt i en webbenkät för varje utredning enligt IBIC
- Två seminarier med de medverkande kommunerna

Hur påverkar IBIC möjligheten att undersöka omotiverade skillnader inom socialtjänsten?

Det finns klara begränsningar i att använda IBIC för systematisk uppföljning av omotiverade skillnader

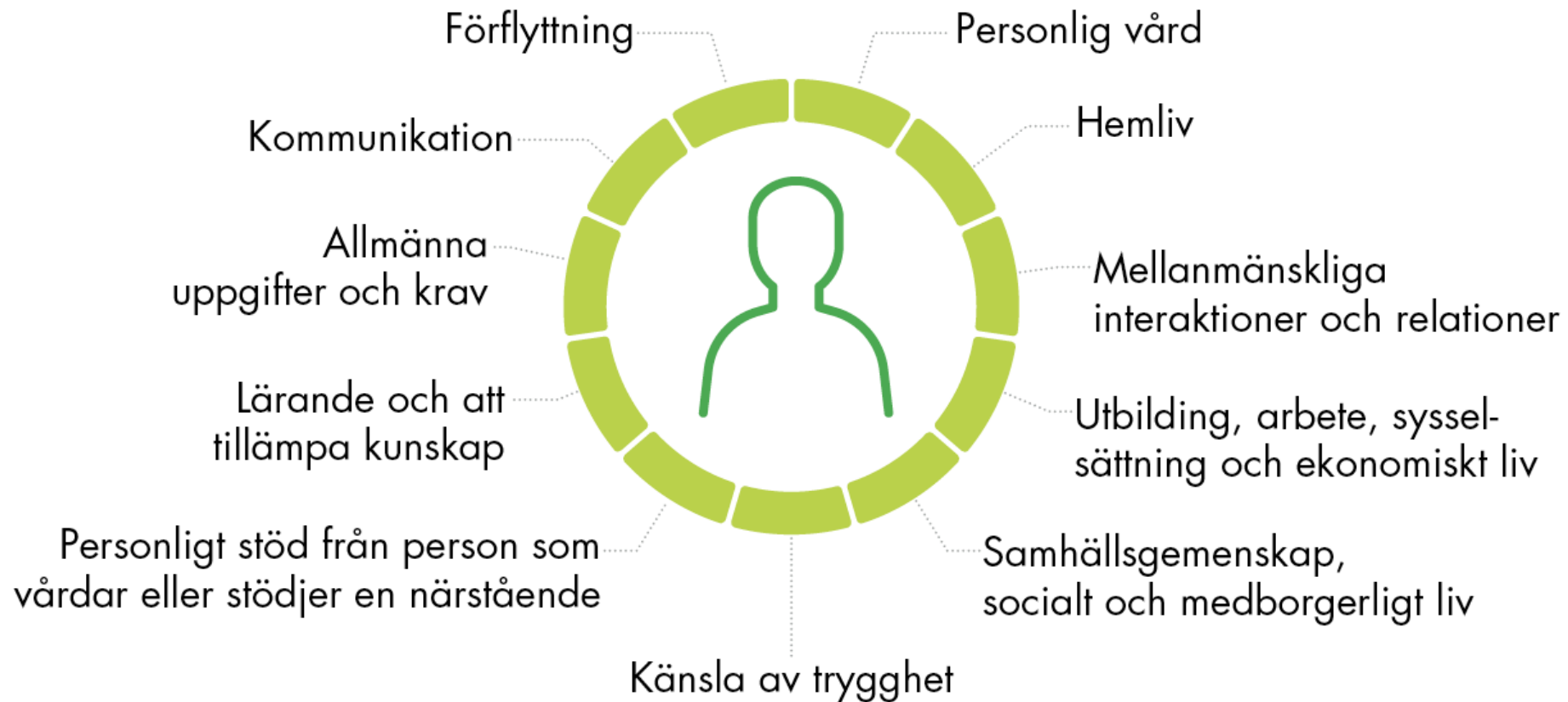
- Systematisk dokumentation är en förutsättning för att följa upp och analysera omotiverade skillnader
- IBIC har gjort det möjligt att hitta skillnader mellan grupper av individer och kommuner
- Men vi stötte på betydande svårigheter:
 - Komplexiteten i IBIC
 - Kommunerna tolkar och använder IBIC på olika sätt
 - Frivilligheten i vad som dokumenteras (enligt IBIC och generellt)
 - Sammantaget var det svårt att identifiera personer med liknande behov
- Det här gör att vi enbart har identifierat områden där det finns *risk* för omotiverade skillnader

Biståndsutredningens genomförande

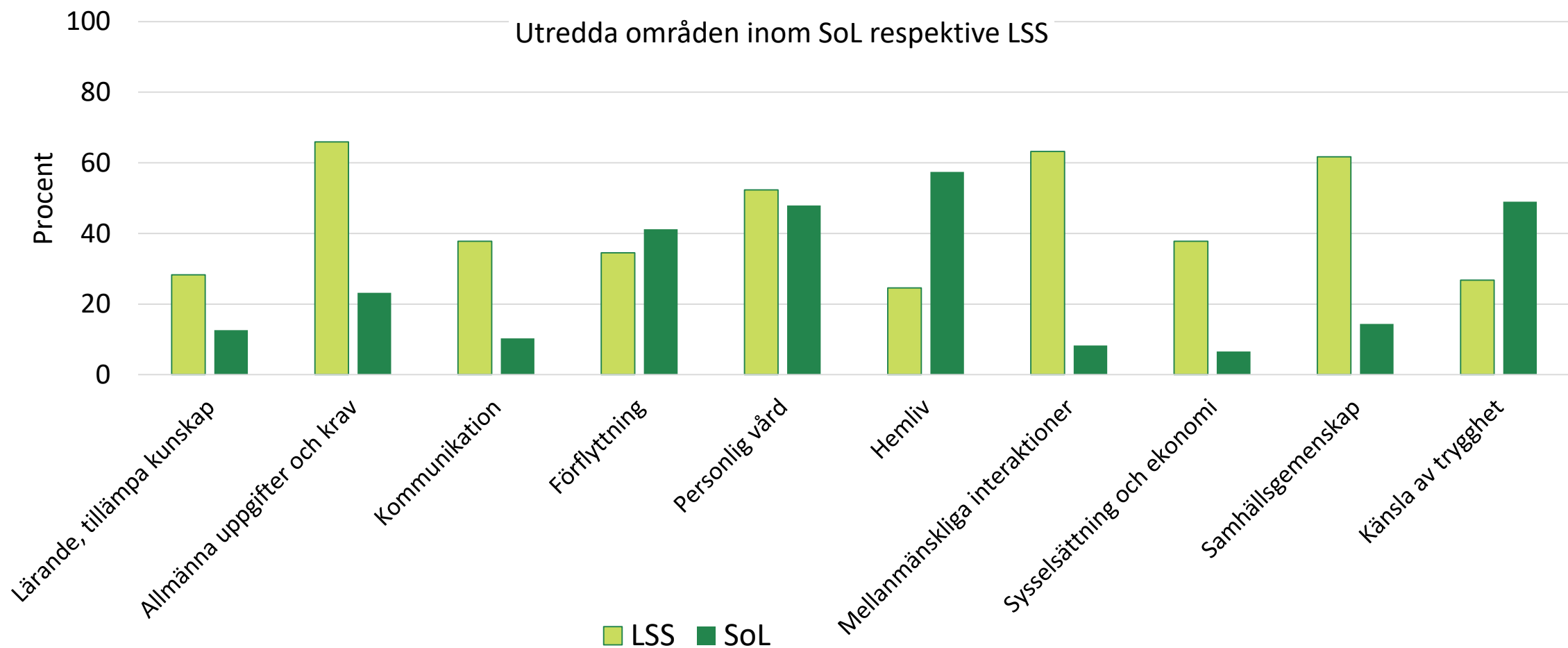
Kort om IBIC (Individens behov i centrum)

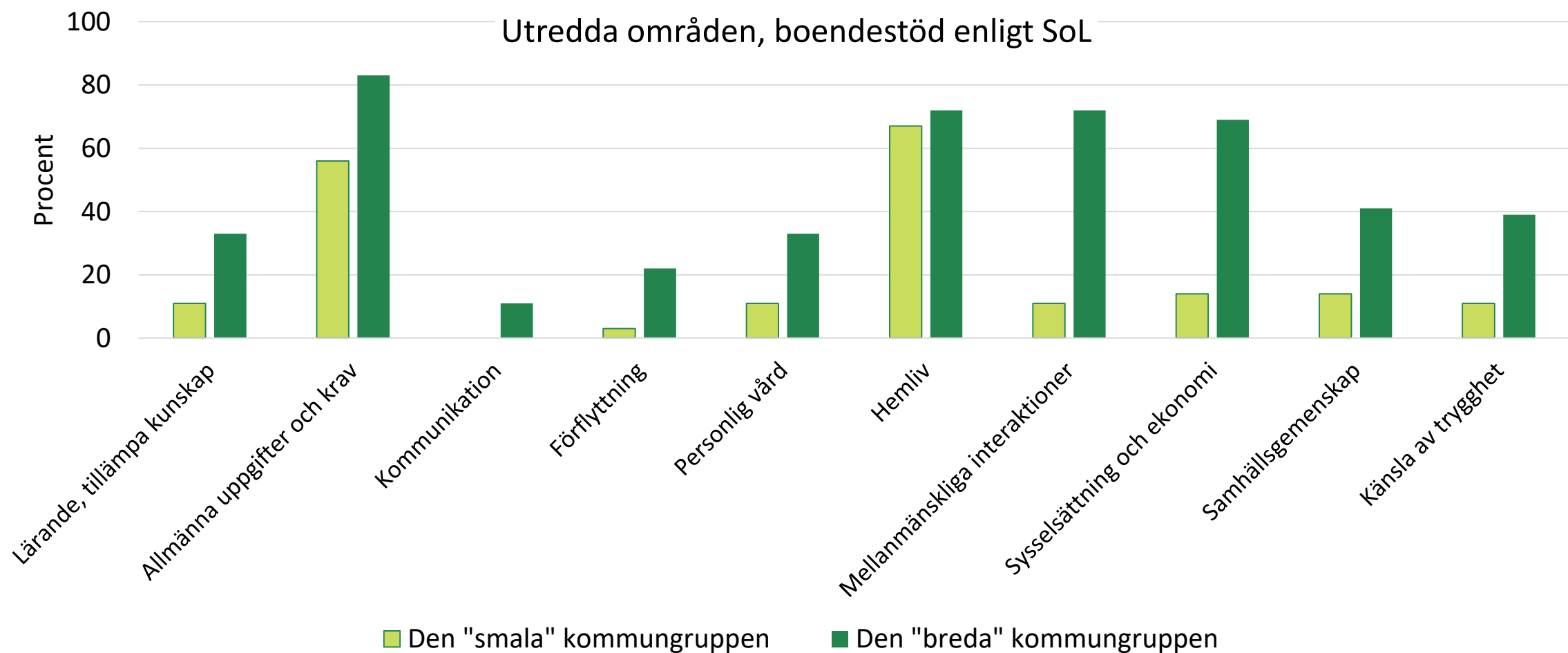
Samt totalt 68 underkategorier

Funktionsbegränsningen bedöms i fem steg, från ingen till total begränsning

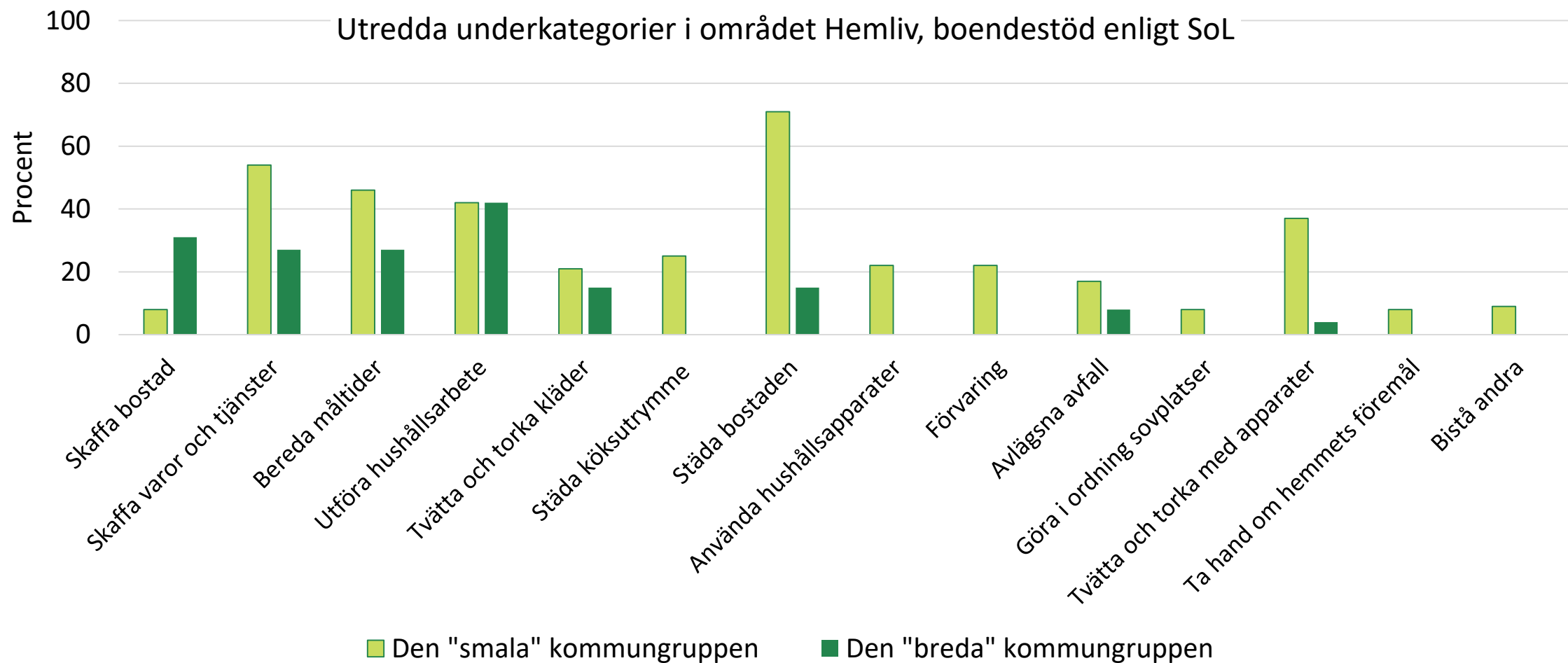
Stora skillnader inom och mellan kommuner när det gäller vilka och hur många livsområden som i genomsnitt utreds enligt SoL respektive LSS

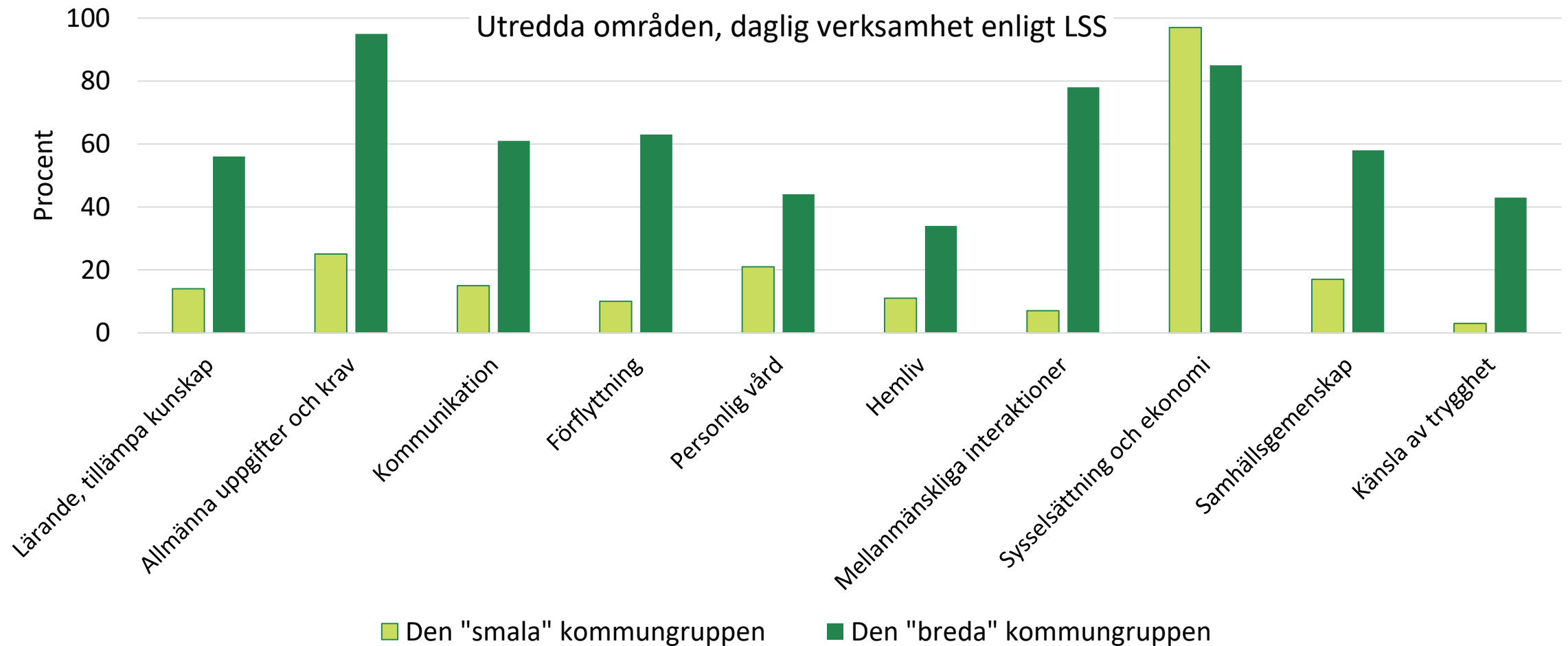
Tecken på olika utredningskulturer mellan kommunerna vid utredningar om boendestöd enligt SoL

Tecken på olika utredningskulturer mellan kommunerna vid utredningar om boendestöd enligt SoL

Tecken på olika utredningskulturer mellan kommunerna inom LSS

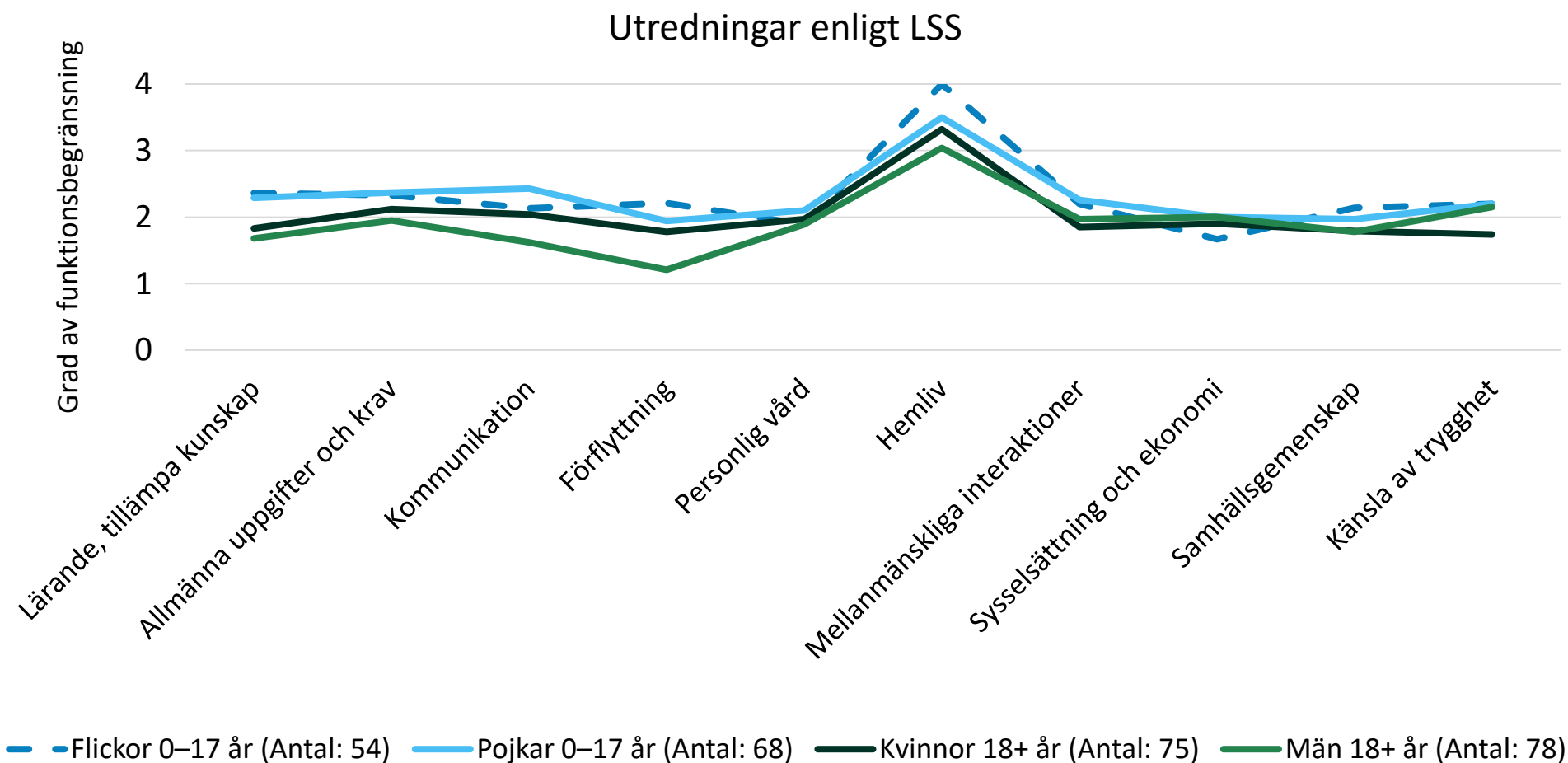
Är skillnaderna i biståndsutredningarnas genomförande omotiverade?

- Rimligt att exempelvis hälsotillstånd och ålder påverkar vilka livsområden som utreds
- Däremot är frågan hur vi ska tolka de stora skillnaderna mellan kommuner
 - Inte troligt att de beror på skillnader i behov eller önskemål
 - Kommunerna använder IBIC på olika sätt
- Vad blir konsekvenserna för personers möjligheter att få sina behov tillgodosedda?

Funktionsbegränsning, bedömt behov och beslut om insats

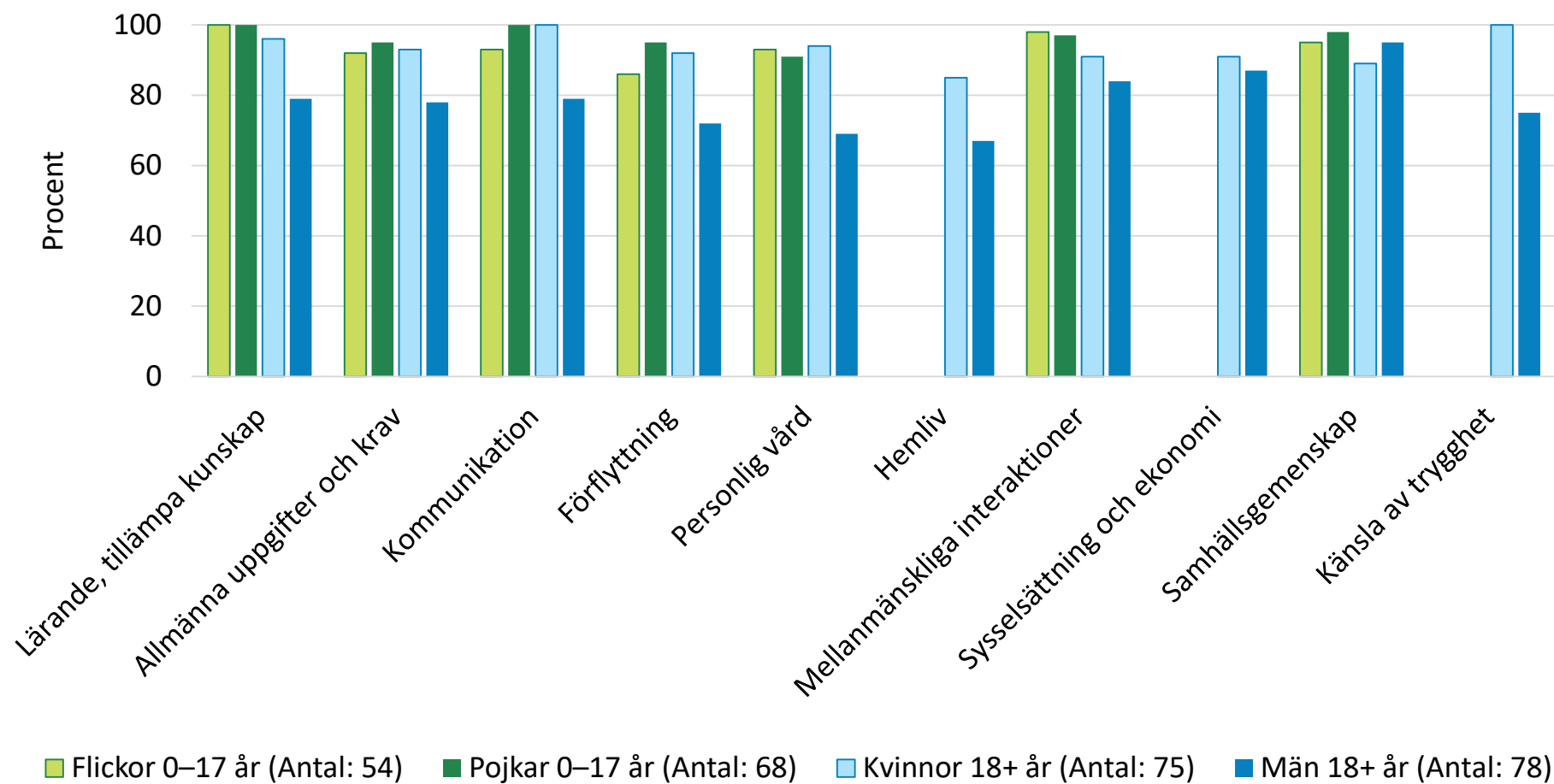
Liknande genomsnittlig grad av funktionsbegränsning per livsområde mellan män och kvinnor och mellan olika åldersgrupper

Små skillnader mellan grupperna även inom SoL

Funktionsbegränsningen bedöms enligt en skala 0–4, där 0 innebär ingen begränsning och 4 total begränsning

Vuxna kvinnor bedöms oftare ha behov av insatser än vuxna män i utredningar enligt LSS

Vuxna kvinnor beviljas oftare insatser än vuxna män enligt LSS

	Flickor 0–17 år	Pojkar 0–17 år	Kvinnor 18 + år	Män 18 + år	Totalt
Andel som fick bifall	85 %	82 %	92 %	79 %	85 %

Inga skillnader
mellan grupperna
inom SoL

- 98 procent av ansökningarna inom äldreomsorgen fick bifall
- 93 procent av ansökningarna inom socialpsykiatrin fick bifall
- 85 procent av ansökningarna inom LSS fick bifall

Generellt inga systematiska skillnader mellan grupper i vilka insatser som beviljades

- Undantaget är avlösarservice enligt LSS, där pojkar 0–18 år oftare beviljades insatsen jämfört med flickor 0–18 år

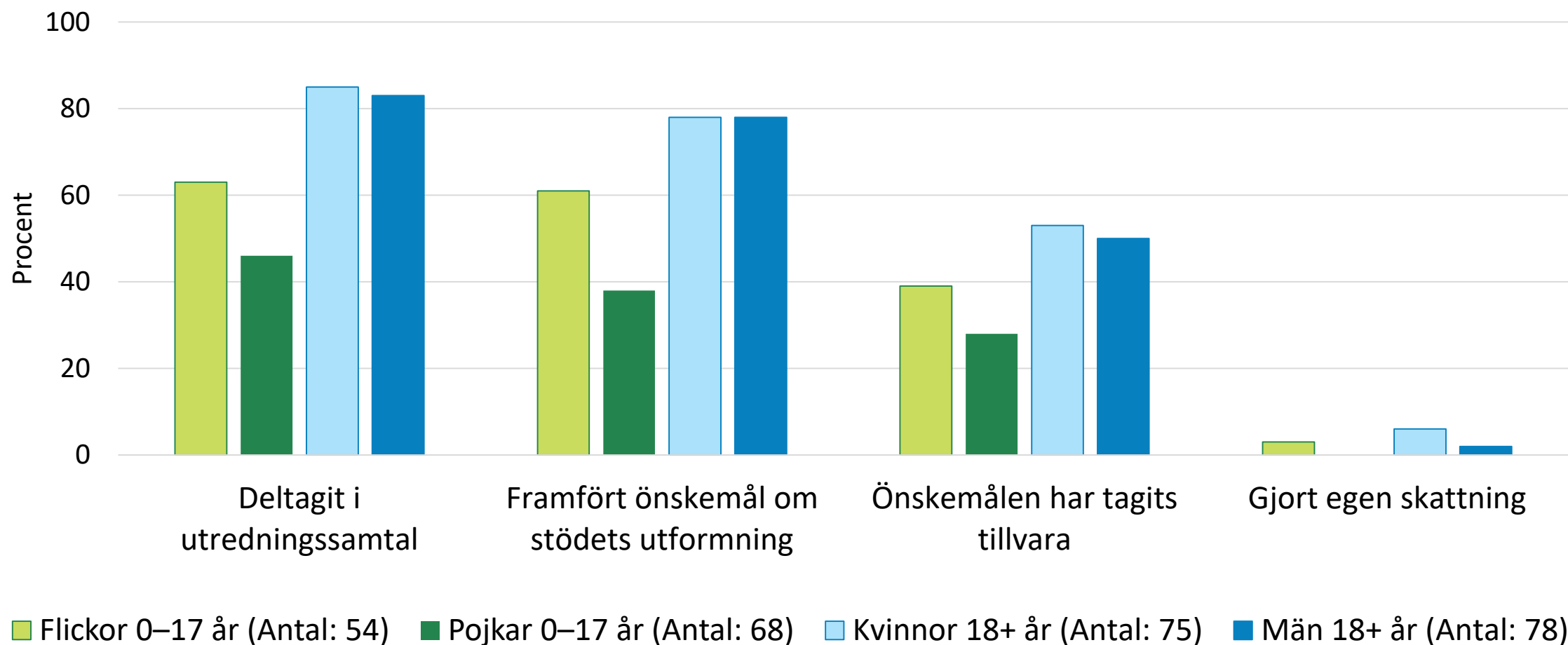
Är skillnaderna i beslut om insats omotiverade?

- Allt tyder på att män och kvinnor har liknande begränsning, men vi ser ändå en könsskillnad i hur kommunerna bedömer behov av och beviljar insatser inom LSS
 - Inga tecken på skillnader i önskemål
 - Vi kan inte se att män är sammanboende i större utsträckning än kvinnor

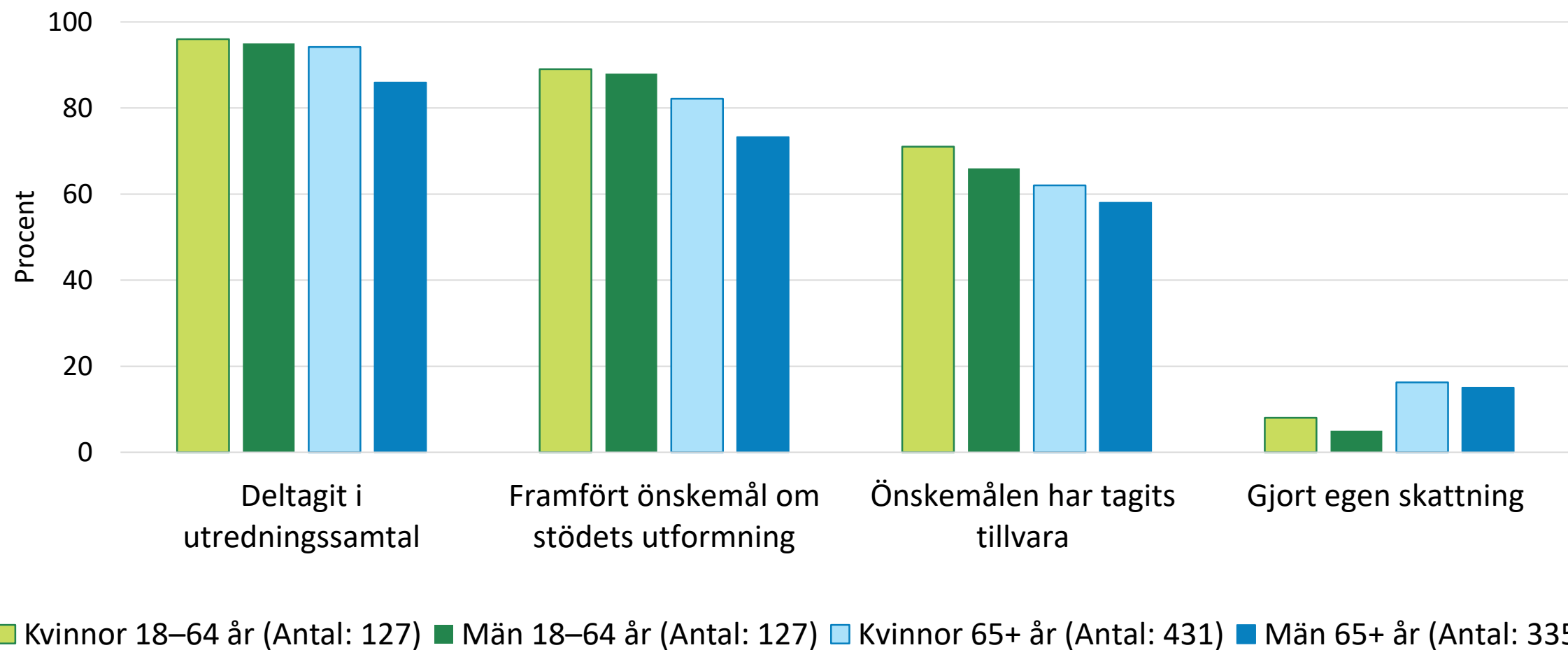
Delaktighet

Vuxna var i högre grad delaktiga än barn och flickor under 18 år var i högre grad delaktiga än pojkar under 18 år i utredningar enligt LSS

Kvinnor var i högre grad delaktiga genom att lämna uppgifter i utredningssamtal enligt SoL

Den vanligaste rapporterade anledningen att personer inte lämnat uppgifter var att de hade för omfattande svårigheter

	LSS	SoL
Personen är tillfrågad men vill inte delta	10 %	35 %
Vårdnadshavare godkänner inte att barnet är med	15 %	0 %
Personen har för omfattande svårigheter	66 %	62 %
Handläggaren saknar verktyg för att stödja personens delaktighet	10 %	3 %
Totalt antal	73	74

- Vanligare att använda kommunikationsstöd och hemspråkstolk i utredningar enligt LSS än enligt SoL
- Personer i behov av tolk eller annat kommunikationsstöd fick inte beslutsunderlaget kommunicerat till sig
- Vårdnadshavare, god man och andra som sökt stöd för någon annans räkning framförde oftare önskemål om stödets utformning än personer som sökt stöd för egen räkning

Är skillnaderna i delaktighet omotiverade?

- Gör kommunerna tillräckligt mycket för att ...
 - Göra pojkar och män lika delaktiga som flickor och kvinnor?
 - Göra det möjligt för personer med omfattande funktionsnedsättning att vara delaktiga?
 - Göra barn delaktiga?

Våra viktigaste slutsatser

- På många områden behandlas grupper lika, men det finns områden där vi ser risker för omotiverade skillnader
 - Vi ser tecken på olika utredningskulturer i olika kommuner
 - En större andel vuxna kvinnor beviljas insatser enligt LSS jämfört med vuxna män
 - Män som utreds enligt SoL deltar i utredningssamtal i lägre utsträckning
 - Vi ser skillnader mellan SoL och LSS som är intressanta att studera vidare
- Analyser av omotiverade skillnader är viktiga för att uppnå en jämlik omsorg
 - Därför behöver vi stärka tillgången till strukturerad information om socialtjänsten som går att jämföra mellan individer och mellan kommuner

Paneldiskussion

I panelen

Ellen Fridlund

Metodstödjare IBIC LSS, Karlstads kommun

Ulrika Vitalis

Socialchef, Hammarö kommun

Birgitta Persdotter

Lektor, Karlstads universitet

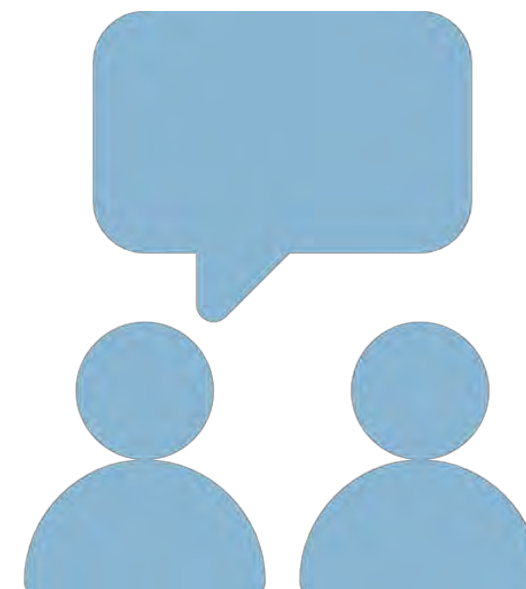
Eva Hagbjer

Utredare, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Moderator

Marianne Svensson

Projektdirektör, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Rapporten publiceras 26 oktober

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

www.vardanalys.se

registrator@vardanalys.se

[@vardanalys](https://twitter.com/vardanalys)

Eva Hagbjer

Utredare, ek.dr

Tel: 08-690 41 37

E-post: eva.hagbjer@vardanalys.se